

Ernest Mandel

Pekings nya ekonomiska politik

Under sju år har Folkrepubliken Kina varit indragen i en omfattande process av strukturella reformer. Det är varken en enkel fortsättning på den maoistiska kursen efter korrigeringar, eller en återgång till kapitalism – oavsett vad Kinas ”vänster”-kritiker eller borgerliga kommentatorer som lider av en överdriven tilltro till sin egen klass, önskar tro. Det är en Ny Ekonomisk Politik (NEP) som liknar den som Sovjet genomgick 1921 till 1928, men Kinas är mer djupgående och utdragen.

En provisorisk balansräkning över detta experiment syftar till att peka på både framsteg för politiken och motsättningar som tornar upp sig allt mer. Framstegen finns huvudsakligen inom två områden. Det första är ökande produktion och accelererande tillväxt. Det andra är höjd levnadsstandard och kultur för både stads- och landsbygdsbefolkningen.

För dessa två områden har landvinningarna varit verkligt spektakulära. Proportionellt, med tanke på ett mycket sämre utgångsläge, överträffar resultaten med god marginal det för Sovjet under NEP, eller till och med hela den period som innefattar NEP och första femårsplanen, dvs från 1921 till 1932.

Industriproduktionen har mer än fördubblats, främst på grund av de uppblommande små och medelstora företagen på landsbygden. Den statliga industrin har ökat sin produktion med ungefär 90 procent, och den privata sektorn har också genomgått en viss expansion. Sedan 1978 har jordbruksproduktionen fördubblats. Cirka 300 000 bönder äger nu traktorer. Omkring 11 miljoner privata arbetsgivare anställer 15 miljoner lönearbetare, de senare utgör dock bara 4.5 procent av den totala arbetsstyrkan utanför jordbruket.

Den kooperativa sektorn, som huvudsakligen finns på landsbygden, sysselsätter 100 miljoner personer. Men totalt 85 000 statliga företag står för mer än 80 procent av industriproduktionen och mer än hälften av nationalinkomsten, vilket betyder att det är högre andelar än i Sovjet under NEP.

Höjningen av levnadsstandarden har inte varit mindre imponerande. Det uppskattas att böndernas inkomster har ökat med mer än 50 procent. Situationen idag belyses väl av statistiken över förväntad livslängd i Folkrepubliken Kina – 65 år för män och 68 för kvinnor, i nivå med talen för Sovjet och högre för de för Turkiet eller Rumänien.

För att få en uppfattning om vad dessa framsteg representerar, behöver man bara titta på bilder på TV och film från de stora städerna – Peking, Shanghai, Tientsin, Wuhan, Shenyang (Mukden), Harbin, Kanton, Chongking – som visar miljoner cyklar som ersätter miljoner rickshaws, bilder från byar med välnärda barn istället för miljoner svältoffer och tiggare; tiotals miljoner kvinnor utan deformerade fötter, befriade från servil underordning under patriarker och svärmödrar.

Denna utveckling är ett försenat men verkligt resultat av den segerrika socialistiska revolutionen 1949. Det kan inte upprepas nog ofta, för de kortsynta och skeptiska inom KKP:s led och deras medlöpare i väst och annorstädes.

Kan de ”Fyra moderniseringarna” fortsätta i samma takt som under de senaste sju åren? ¹

¹ Moderniseringarna gäller de ekonomiska, vetenskapliga, tekniska och militära områdena. Liu Shaoqi använde

Deng Xiaopings gäng hoppas det. De lovar att vid år 2000, har per capita-inkomsten nått 1000 dollar, vilket är den nuvarande nivån i Turkiet och det dubbla för den i Egypten. Under åren 2010-2015 antas den ha nått 2000 dollar, dvs den nuvarande nivån för Mexiko och Portugal. Kina skulle då ha blivit ett halvindustrialiserat land.

Preciserade löften av det här slaget är riskfyllda, vilket ett exempel från Sovjetunionens kommunistpartis 22:a kongress visar.² Internationella begränsningar och inhemska sociala motsättningar kan bromsa tillväxten innan målet har nåtts. Men på grundval av befintliga data, lider inte löftena av samma avsaknad av realism som Chrusjtjovs skryt för 25 år sen. Även om målet inte uppnåtts, kommer gapet mellan verkligheten och löftena inte att bli katastrofalt.

Förbättringar av utbildning, yrkesmässig skicklighet och kultur, har inte varit mindre imponerande. Kina har öppnats för världskulturen, dumt nog kallad "borgerlig" av maoister, i en omfattning som vida överflyglar vad som hände före 1949, eller vad som skett i Indien sedan självständigheten. Om vi ser till mer specialiserade och privilegierade skikt, ligger Indien otvetydigt före. Men vad gäller massorna, eller åtminstone majoriteten av dem, ty vissa landsbygdsområden och t o m provinser är fortfarande mycket fattiga och efterblivna,³ ligger Kina långt före de kapitalistiska länder i den så kallade Tredje världen som utgick från en liknande nivå 1937 eller 1949 vad gäller läs- och skrivkunnighet, bok- och tidskriftsutgivning, antalet nya titlar publicerade årligen, sjukhussängar, tillgång till teknisk utbildning och antalet studenter som avslutar högre utbildning.⁴

"Berika er"

Men bilden saknar inte mörka fläckar, långt därifrån. Deng Xiaopings kurs ger upphov till allt svårare ekonomiska, sociala och politiska motsättningar. Det faktum att dessa motsättningar på det hela taget motsvarar de för NEP mellan 1921 och 1928 bekräftar klarsyntheten hos Vänsteroppositionen vid den tiden och den historiska giltigheten för dess analyser, kritik och konkreta konstruktiva förslag.

I ekonomin är det mest slående skillnaden mellan de nästan oavbrutna framstegen på landsbygden, åtminstone vad gäller produktion och per capita-inkomst, och de mycket mer ryckiga framstegen inom industrin och i städerna. I de senare kan man se inflationsvågor och arbetslöshet, som periodvis bleknar bilden av NEP i många arbetares ögon. Anledningarna till denna kontrast är många. Men jag tror inte jag har fel när jag säger att en av huvudorsakerna till detta ligger i att hindren för böndernas egenintresse i produktionen och böndernas initiativkraft till stor del avlägsnats. Och Kinas bönder tillhör världens mest skickliga och flitiga jordbrukare, trots den blygsamma utrustning de har tillgång till.

Å andra sidan har inte hindren för arbetarnas intresse i produktionen och deras möjligheter att ta initiativ i grunden inte försvunnit, på grund av att industrin fortsätter att styras av byråkratin istället för arbetarnas självstyre (hur man än definierar självstyre).

den formeln på det kinesiska kommunistpartiets åttonde kongress 1956, och den upprepades av förre premiärministern Zhou Enlai som dog 1976. Den har sen återupptagits och använts av Deng Xiaoping.

² 1961 lovade Nikita Chrusjtjov, då förste sekreterare i Sovjets KP, att Sovjetunionen skulle nå till upp och gå förbi USAs per capita-produktion och -konsumtion 1980.

³ Enligt officiella kinesiska källor har antalet människor på landsbygden som lever under existensminimum uppskattats till 100 miljoner 1978 och 60 miljoner 1985. Y Chevrier, *La société chinoise après Mao*, Paris, Fayard, 1986, s 310.

⁴ Andelen analfabeter i Indien är mer än 50 procent högre än i Kina. Kalori-konsumtion per capita och dag och den förväntade livslängden är 25 till 30 procent lägre i Indien.

Inom jordbruksproduktionen och på landsbygden finns dock två slående motsättningar. En våldsamt expansion i varuproduktionen har frammanat en förskjutning från spannmål till produkter som kan säljas och inbringa mer pengar – en farlig tendens för ett land så tätbefolkat som Kina är, så länge det inte sker någon kraftig ökning i produktiviteten av spannmål som ett resultat av investeringar, vilka saknas för tillfället. Vidare gör folkökningen, trots att den tyglats av en brutal begränsning av familjestorleken ("negativa familjebidrag" efter det tredje barnet) och ökningen i produktiviteten, att överbefolkningen sväller i byarna, för vilken landsbygdsindustrins sysselsättning är otillräcklig. På medellång eller till och med kort sikt hotar detta problem att bli explosivt.

I industrin och ekonomin som helhet uppdragas växande obalanser: Mellan investeringsvolymen och färdigvaruvolymen, mellan importen (speciellt av modern teknologi) och exporten, mellan befolkningens penninginkomster och produktionen av konsumtionsvaror, mellan produktionstillväxten och produktiviteten. Ett stort gap finns ännu kvar mellan böndernas och arbetarnas genomsnittliga inkomst.

Dessa obalanser avspeglas i periodiskt återkommande inflationsvågor, underskott i betalningsbalansen (och minskande valutareserv), och arbetslöshet i städerna. Dengs reformer har ännu inte erbjudit något botemedel. Detta leder till återkommande "korrigeringar". Två nedskärningar av investeringar och import, markanta nedgångar i stadsnäringsinkomsternas tillväxt kommer vartannat eller vart tredje år i svallet efter en fas av "överhettad" tillväxt. För närvarande kan vi se ett snabbt fall i industrins tillväxttakt.

De ekonomiska motsättningarna i den kinesiska NEP, leder obönhörligen till sociala och politiska motsättningar. Social ojämlikhet förstärks både på landsbygden och i städerna. På landsbygden bärs den nya kursen fram under mottot "berika er".⁵ Det är ingen tillfällighet att Deng har återupplivat Bucharin helt och fullt och till och med entusiastiskt, medan rehabiliteringen av Trotskij bara är en fråga om att frita honom från kriminella anklagelser och inte någon politisk upprättelse (eller åtminstone bara delvis).⁶

Denna politik skapar ett skikt av mycket rikare och mer företagande bönder än kulakerna var i Sovjet under NEP, med en mycket markerad tendens att skapa kapitalistiska företag (dvs börja exploatera lönearbete), även om det håller sig på en mycket begränsad nivå totalt i Kina.

"Avundsjuka och misstro"

Vid sidan av detta överlever fattigdomen, huvudsakligen i de underutvecklade regionerna. Men den finns också i de rika jordbruksdistrikten och i städerna.⁷ Detta är roten till vad Dengfraktionens ideologer finkänsligt kallar "avundsjuka och misstro" hos de fattiga gentemot de rika. Marxister skulle mer rakt på sak kalla detta fenomen motsättningar mellan fattiga och rika. Det blir svårt att förhindra att denna fientlighet leder till mer utbredd klasskamp.

⁵ "Det är de rationella bönderna, de som älskar att ta risker, som den nya avkollektiveringen (dvs avskaffandet av Folkkommunerna) ställt i centrum. I tusentals har 'särskilt dynamiska hushåll' kastat sig in i spekulationer och de har inte varit blyga att berika sig mer än de övriga.... Även om deras uppkomst hela tiden ger näring åt en polarisering, så kan den framträdande rollen för dessa 'bondeentreprenörer i det ekonomiska lyft som nu sker på landsbygden, inte förnekas." C Aubert, s 40.

⁶ Se E Mandel, "Chinese writers partially rehabilitate Trotsky", *International Viewpoint* nr 99, 19 maj 1986.

⁷ En grupp kallad "Marxistisk vänster" har dykt upp bland studenterna och ifrågasatt inflödet av japanska konsumtionsvaror och protesterat mot den växande ojämlikheten. Det mest anmärkningsvärda dokumentet från vänsteroppositionella som kommit fram hittills i Kina är Chen Erjin's "Om den proletärt-demokratiska revolutionen". Det är ett äkta manifest för en antibyråkratisk politisk revolution, och skrevs vid tiden för Maos död. Det har publicerats på engelska av New Left Books/Verso, London 1984, med titeln *China: Crossroads Socialism*.

I städerna breder, vid sidan av ojämlikheten, handels- och marknadsrelationer ut sig, tendenser till privat berikning till varje pris – dvs spekulation, korrupktion och svart marknad, speciellt i de områden som gränsar till Hongkong och i de så kallade ”Speciella Ekonomiska Zonerna”, vilka är öppna för utländska investeringar (blandad företagsamhet). Naturligtvis är dessa investeringars inflytande ännu minimalt, till och med mindre än vad de kinesiska ledarna förutsade och förväntade. Men förändringarna i beteende och motiv inom byråkratin och bland handelsmän och spekulatörer (den kinesiska motsvarigheten till Sovjets NEP-män på 20-talet), är ganska stor.

Regimens svar på allt detta har hittills främst varit repressivt – dödsdomar och offentliga avrättningar för att sprida rädsla bland ”fientliga infiltratörer”. Det behöver knappast sägas att sådana svar inte är särskilt effektiva i samband med det moraliska klimat (borde man inte säga omoraliskt klimat?) som skapats under mottot ”berika er”.

Den effektivaste motvikten till denna våg av primitiv ackumulation av privat kapital⁸ skulle helt enkelt vara mobiliseringar och medvetet engagemang från arbetarklassen, som redan uppger till 120 miljoner avlönade arbetare.⁹ Men ett sådant engagemang kan inte komma till stånd om inte, förutom höjning av realinkomsten, arbetarnas rättigheter och makt växer. Men trots några blygsamma steg i riktning mot att låta direktörer inom fabriken väljas av ”arbetarnas kongresser”, har Deng-fraktionens kurs huvudsakligen snarare följt en motsatt logik. Det ger intryck av att rätten till ett jobb (den berömda järn-ris-skålen) börjar ifrågasättas.

Även om det än så länge bara handlar om mycket begränsade experiment, såsom att tillåta att ett företag, Fabriken för explosionssäker utrustning i Shenyang, att gå i konkurs (man ska komma ihåg att 40 procent av de statliga företagen går med förlust), så kan det bara skapa oro bland arbetarna och intrycket av att den nya kursen ändrar de sociala styrkeförhållandena till deras nackdel. Den stora arbetslösheten i städerna, speciellt bland ungdomen, har samma effekt.

Regimens försök att suga upp denna arbetslöshet genom att satsa på stora kooperativa, halvprivata och privata tjänstenärningar, har märkbart förbättrat levnadsförhållandena för stadsbefolkningen. Men det har också ökat den sociala ojämlikheten och splittringen och oordningen inom arbetarklassen.

---

⁸ Denna anmärkning kan kanske anses stå i motsättning till den grundläggande hypotesen för min artikel – att det inte finns någon tendens till återupprättande av kapitalism i Kina. I själva verket är det en mycket lång väg – i både Kina och i Väst har det en 2000-årig historia – från det att primitiv ackumulation av kapital tar sin början och till genombrottet för det kapitalistiska produktionssättet som det dominerande produktionssättet. Lenin pekade vid ett flertal tillfällen på att enkel varuproduktion (bonde- och hantverkarproduktion och privat egendom) oundvikligen skapar en tendens till privat ackumulation av kapital. Men för att detta ska kunna bli det dominerande produktionssättet, måste kapitalet ta över större delen av produktionsmedlen och omvandla ett avsevärt antal producenterna till lönearbetare skilda från sina produktionsverktyg och sin jord, och därmed tvingade att sälja sin arbetskraft till privata ägare av kapital. Det står inte på dagordningen idag i Kina.

⁹ I en artikel i den ovannämnda antologin, redigerad av Chevrier, utmönstrar Roland Lew bland dessa 120 miljoner arbetare, 45 miljoner industriarbetare, 7 miljoner transport- och telekommunikationsarbetare, och 8 till 9 miljoner byggnadsarbetare. Det är nödvändigt, dessutom, att skilja ut arbetare med garanterad permanent anställning, som huvudsakligen återfinns i den statliga sektorn, från tillfälliga arbetare. De senare inkluderar de i landsbygdens småindustrier (ungefär 20 miljoner); cirka 10 miljoner bönder ”inhyrda” till urban industri från folkkommunerna; och cirka 15 miljoner tillfälliga arbetare i städerna som framförallt jobbar i kooperativ eller halvkollektiv sektor. Lönespridningen mellan dessa olika kategorier har en storlek på 1 till 3. I topp ligger permanenta byggnadsarbetare som tjänar 1000 dollar om året. Det bör också nämnas att tillfälliga arbetare ej åtnjuter tryggheten från socialförsäkringar (a a, s 65-66). Om den kinesiska arbetarklassen se också Roland Lew, ”Economic reform against the workers”, i *International Viewpoint* nr 86, 11 november 1986.

De sociala motsättningarna saknar inte ideologiska och politiska återverkningar. En allmän skepticism har brett ut sig bland ungdomen, bland arbetarna och bland låg- och mellankadern i kommunistpartiet.¹⁰ Dessa människor vet helt enkelt inte längre vad de ska tro på.

Avmaoiseringen fortsätter. Fastän avarterna i de stalinistiska ”ideologiska utrensningarna” undveks, har Mao inte längre halvgudens status som han hade mot slutet av 70-talet. Stalin har knuffats ner från sin piedestal helt och hållet. Lenin har förlorat mycket av sin prestige. Till och med Marx' aktier har fallit.¹¹ Deng-fraktionen försöker mödosamt att arbeta ut en ny ideologisk och teoretisk identitet från en plågsamt hopsydd och föga övertygande blandning av idéer från Lenin, Bucharin, jugoslaviska teoretiker, östtyska teoretiker, en del maoistiska rester, och till och med element lånade från trotskism, anarkosyndikalism och moderat syndikalism. Också vänstersocialdemokratiska influenser gör sig gällande, till exempel från brittiska Labour och austro-marxismen. Denna röra har knappast inspirerat ungdomen. Dess enda försonande drag är att det uppmuntrar kritiskt tänkande och tillåter små steg framåt mot en friare allmän, och framförallt halvoffentlig, diskussion.

Men på samma gång kan vi se ett hårt förtryck av mer beslutsamma oppositionella tendenser. Trots deklARATIONER till stöd för politisk pluralism – utsagor som mest gynnar högertendenser – har de oppositionellas ställning inte förändrats.

På senare tid har konflikter tagit en offentlig form vid flera tillfällen och i flera områden. Ungefär 30 strejker har inträffat, däribland en med Pekings busschaufförer. Utryckta soldater har genomfört aktioner, och dessförinnan krävde före detta fångar upprättelse. Men de mest spektakulära aktionerna har utförts av studenterna.

Studentrörelsen

Studentmobiliseringarna började tidigt i december 1986 vid Hefei-universitetet i Anhui-provinsen, och spred sig därifrån snabbt till Wuhan och Shenchen. Den största explosionen ägde rum tio dagar senare i Shanghai, där den kulminerade i en serie jättedemonstrationer. Den största demonstrationen, den 21 december, omslöt 50-70 000 deltagare, inklusive många arbetare. Senare organiserades demonstrationer i Peking, men i en mer begränsad omfattning.

Studenternas taktiska sinnelag och högt utvecklade politiska nivå måste påpekas. Enligt den franska dagstidningen *Libération* den 19 december 1986, sade Shenchen-studenterna att de var inspirerade av studentrörelsen i Frankrike, efter att ha sett bilder av den på TV. Studenternas ursprungliga krav gällde deras egna arbetsförhållanden: sänkning av registreringskraven, demokratiska val av studentrepresentanter och universitetsstyrelser. Med dessa krav som utgångspunkt gick snart studenterna vidare till bredare demokratiska frågor – demokratiska val av kommunala och provinsiella råd, press- och föreningsfrihet, demonstrationsrätt, censuravskaffande, frisläppandet av politiska fångar. I Peking tvingade studenterna fram ett frisläppande av sina arresterade kamrater. I Shenchen vann de en sänkning av registreringskraven. Enligt *New York Times* 27 december 1986, lovade kommunistpartiets ledning i Peking att i nästa kommunalval skulle flera kandidater för varje post tillåtas. Men det sades inte vem som skulle välja kandidaterna.

Andan i demonstrationerna var klart socialistisk, anti-kapitalistisk och för jämlikhet. I flera

¹⁰ Enligt Roland Lew, aa, s 70, var 3.34 procent av Kinas Kommunistiska Partis 41 miljoner medlemmar 1983 under 25 år gamla, till skillnad från nästan 27 procent på 50-talet.

¹¹ Om omvärderingen av de stora marxistiska tänkarna i Kina idag, se min artikel i *International Viewpoint*, 19 maj 1986.

demonstrationer sjöngs Internationalen och man ropade ”Ingen socialism utan demokrati!”.

Oppositionella politiska grupper har vuxit upp och sedan förtryckts. Men de är fortfarande små och lokala. Konflikter inom den officiella maktstrukturen, delvis återspeglad i pressen, har också varit betydelsefulla. De viktigaste konflikterna har stått mellan företagsledningar och partikommittéer. Dispyterna har slutligen utfallit till direktörernas förmån, vilka har fått större självständighet i beslutsfattandet. (Om detta se *Far Eastern Economic Review* 9 oktober 1986.) Det har också varit konflikter mellan fackföreningar (eller ska vi säga fackföreningsledare?) och företagsstyrelserna, där facken kräver större självständighet (rätt att förhandla). Vid ett visst antal tillfällen, om än i mindre omfattning, har fackföreningarna också begärt vetorätt över beslut som rör anställning och avsked. (Se den intressanta artikeln i den holländska NRC Handelsblad 24 september 1986.) I allmänhet har direktörerna större rättigheter gentemot arbetarna i den kooperativa sektorn och industrin på landsbygden än i den statliga industrin i städerna.

Kretsen kring Deng försöker medla i dessa konflikter för att försöka undvika sociala explosioner. De räknar framförallt med attraktionskraften hos ”konsumtionssamhället”, dvs ”materiella incitament”. Ett system av kontraktarbete, som kopplar lönen till produktiviteten, sägs säkra framgången för politiken. Men det är just i den utsträckning som sådana kontrakt når utbredning som den lösningen, vilken kan vara användbar i undantagsfall, blir orealistisk. En generell ökning av lönerna begränsas uppenbarligen av produktionens genomsnittliga tillväxt och investeringsvolymen.

Det gräsliga med ”Tre världar”-politiken och uppfattningen att den ”Sovjetiska supermakten” är ”farligare” (aggressivare), ledde Pekings olyckliga medlöpare i Europa och på andra ställen in i en pro-imperialistisk ståndpunkt där de stödde imperialistiska makters upprustning utom USAs.¹² I Asien blev Pekings närmande till ASEAN och Pakistan ett hårt slag mot vänstern i dessa länder, och speciellt mot de lokala kommunistpartierna.¹³ Deng-fraktionen backade senare till en försiktigare position där man höll lika långt avstånd från bägge ”supermakterna”.

Men uppsvinget för den koloniala revolutionen (Centralamerika och Filippinerna), nya angrepp från imperialismen (Grenada, Nicaragua, Libyen), krisen i Sydafrika, framväxten av en mäktig antikrigs-rörelse i det kapitalistiska Europa och Australien, har undan för undan tvingat Peking att justera siktet i en mer anti-imperialistisk riktning. För tillfället är det här inte mer än skissartade drag i en ny korrigerings, men det är värt att notera.

Denna korrigerings passar väl in i den av djupgående omvärderingen av relationerna mellan Washington och Moskva. Den är till stor del ett svar på den nya utvecklingen i de internationella relationerna i Asien – den spektakulära tillväxten i styrkan hos den japanska imperialismen. Tokyos ökade teknologiska, finansiella och industriella makt får oundvikligen militär betydelse. För tillfället uppmuntrar Washington en accelererad upprustning i Japan, främst på grund av finansiella skäl – ett sätt att skära ner ansvaret för att ”försvara” denna region av Asien. Samordnande militära manövrer mellan USA, Japan och Sydkorea mot slutet av oktober 1986 pekade fram emot en helt ny militärpakt.¹⁴ Vidare betyder Japans enorma

¹² Enligt denna teori, som formulerades av Deng Xiaoping 1974, utgjordes den ”första världen” av USA och Sovjetunionen, den tredje världen av utvecklingsländer, och mellan de två fanns utvecklade länder utom Sovjet och USA. [I vissa fall förespråkade maoister faktiskt även amerikansk militär upprustning !! – Red]

¹³ Länderna som tillhör ASEAN (Association of the South East Asian Nations) inkluderar Indonesien, Malaysia, Filippinerna, Singapore, Thailand och Brunei.

¹⁴ Japan har tagit en påstådd sovjetisk upprustning i Fjärran Östern som förevändning för att öka sina militära utgifter, vilka nu överstiger 1 procent av BNP, den enligt landets konstitution tillåtna gränsen för militärutgifter.

teknologiska potential att dess efterblivenhet inom flyget och rymdindustrin (dvs robot-tillverkning) snabbt kan upphävas. På kärnvapenområdet är hindren i själva verket mer politiska och psykologiska än teknologiska.

Japans ökade militarisering åtföljs av en förstärkning av de extrema högnationalistiska tendenserna inom premiärminister Nakasones Liberal-Demokratiska Parti. Den återuppväckta militarismen går hand i hand med upprättelsen av krigsförbrytarna och med hela den politiska kurs som ledde till krig mot Kina på 30-talet. I skolböckerna förringas eller förnekas de japanska militärernas brott mot det kinesiska folket, till exempel det fruktansvärda plundrandet av Nanking 1937.

Hela denna utveckling kan inte annat än bekymra ledarna för den kinesiska folkrepubliken. Pragmatiker och realister som de är, är de inte omedvetna om att medan Washington i extrema fall kan skydda dem mot Kremles militära aggression (tidigare har sådan aggression, till och med med kärnvapen inblandade, varit ett reellt hot, vilket delvis förklarade Maos vändning till amerikanerna), kommer USA-imperialismen aldrig att liera sig med Kina mot Japan. Därför uppstår behovet av en justering av Kinas utrikespolitik, för en normalisering av relationerna med Moskva (utan att det betyder att vi redan nu kan tala om återupprättandet av en sino-sovjetisk allians). Gorbatjov har förstått att klimatet förändrats i Peking. Han har tagit de första stegen, för att Deng ska slippa tappa ansiktet, till exempel i sitt tal i Vladivostok 22 juli 1986. Senare har denna kurs följts upp genom återupprättandet av broderliga relationer mellan det kinesiska KP, det östtyska SED och det polska PZPR.

Om de pågående hemliga förhandlingarna, känner vi bara till de tre villkor Deng har ställt för normalisering. De är för det första: avlägsnandet av det sovjetiska militära hotet genom att dra bort 600 000 sovjetiska soldater från Mongoliet och södra Sibirien och de sovjetiska robotar som är riktade mot kinesiska städer, eller åtminstone minska dem såpass mycket att Peking inte längre skulle känna sig hotat, liksom förändringar i gränsdragningen längs Amur-floden; för det andra, bortdragandet av den vietnamesiska armén från Kampuchea, vars närvaro där antas innebära en ”inringning” av Kina; och för det tredje, bortdragande av sovjetiska trupper från Afghanistan.¹⁵

Alldeles säkert är det tredje villkoret det minst betydelsefulla. Det andra är förhandlingsbart (och kan omformuleras). Det första kvarstår som det enda av verklig betydelse. Ett tillmötesgående av detta villkor skulle märkbart förändra den strategiska och diplomatiska situationen i Asien och Stilla Havs-området, dvs i världsskala. Detta krav har redan delvis förskjutit innehållet i Öst-Väst-förhandlingarna, eftersom det berör en revidering av villkoren för bortdragandet av sovjetiska robotar från Europa till andra sidan Uralbergen.

Deng Xiaopings Nya Ekonomiska Politik är inte bara en taktisk reträtt på den ekonomiska fronten. Den har också en djupgående återverkningar för klassförhållandena i världsskala. Trots Nixons och Kissingers förhoppningar i första omgången och vad som hände mot slutet av 70-talet, har varken Kina under Maos döds-kramper eller Kina under Deng, i realiteten kunnat integreras i det imperialistiska spelet. Den kinesiska byråkratin förblir en icke-kapitalistisk kraft som har sina egna specifika intressen att försvara. Och i det spelet är det kinesiska proletariatet en aktör som hittills stått i bakgrunden. Om det kliver fram, kan hela

---

The Economist, 16 augusti 1986.

¹⁵ Nordkoreas närmande till Sovjetunionen och risken att se sovjetiska baser upprättade där, ökar Pekings rädsla för ”inringning”, och kommer utan tvekan att ge upphov till ett fjärde villkor för normaliseringen av relationerna till Moskva.

scenariot mycket väl förändras.

Översättning: *Mats Bladh*

Översatt ur *International Viewpoint* nr 113, 9 februari 1987